

802. SZ. SZENT KORONA CSERKÉSZCSAPAT

2100 Gödöllő, Szent Imre u. 15
www.cserkesz.hu/802

Schlick-Szabó Anna csst, csapatparancsnok-helyettes
mobil:+36 30 986 6046 , email: schlick.anna@gmail.com

Kisze bábu égetés hagyománya

Ma már vidéken is csak elvétve ismerik és tartják meg ezt a hagyományos, régi ünnepet, amely úgy zajlik, hogy a gyerekek készítenek egy bábót, az úgynevezett kiszebábót, valamint különféle zajkeltő szerszámokat, majd kivonulnak a térre - élükön egy dobossal és egy kikiáltóval - miközben télűző rigmusokat kiabálnak például: Haj, ki kisze haj, kivisszük a betegséget, behozzuk az egészséget, haj kisze haj, és közben zörgetik a zajkeltő eszközöket, dudákat, sípokot, dobokat.

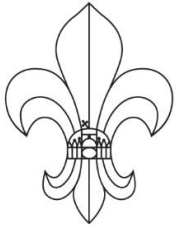
A kerengőzés a téren felállított máglyánál ér véget. Amíg a tüzet meggyújtják, a gyerekek és felnőttek gondúzó cédulákat erősítenek a kiszebábra. A papírdarabokra ráírják, ki mitől szeretne megszabadulni, rossz álmoktól, betegségtől, félelmektől, majd a bábót bedobják a tűzbe. A máglya elhamvadásáig a felnőttek és a gyerekek tavaszköszöntő versikéket mondanak és énekelnek. A babona szerint a kiszebáb elégetése megszabadítja az embereket minden bűtől és bajtól.

A kiszebáb égetés a múlt században vált népszerűvé. Főleg Nógrád, Nyitra, Hont, Pest és Heves megyében játszották ezt a fiatal lányok. A szalmabábút kiszének vagy villőnek nevezték. A tél előzése végett március elején vagy virágvasárnap (idén ápr.13.) a villőzéssel (lsd. alább) egybekötve végezték.

A kisze bábút *kici, kiszőce, kicevice, banyanéven* is emlegettek. A lányok énekszóval vitték végig a falun, majd a falu végén vízbe vetették vagy elégették. A bábu a különböző magyarázatok szerint a tél, a böjt, a betegség megszemélyesítője lehetett. A *kiszi* szó egyébként korpából készült savanyúlevest, jellegzetes böjti ételt jelent. A kiszejarást a bábu elkészítése, ruhájának összeszedése előzte meg. A kiszebábu mozgatásának, a falun való végigvitelének is jelentőséget tulajdonítottak. Ipolyszécsénkén úgy vélték, hogy aki elsőnek felkapja, hamarosan férjhez megy, Ipolybalogon pedig az a hiedelem élt, hogy amelyik faluvégről viszik, onnan hamarosan férjhez mennek a lányok. Ha véletlenül visszafordult a bábu, Horvátiban, Tompán attól tartottak, hogy visszajön a betegség a faluba. A kiszebábu megsemmisítése szertartásosan ment végbe. Levetkőztették, szétszedték, úgy dobták a vízbe vagy elégették, és akkor a tüzet körültáncolták. Ahol a kiszét vízbe vetették, a szalmából minden lány megragadott egy csomót, és például Menyhén a szalmacsomó elúszásából jóstak a férjhezmenetelre. Felsőszemeréden, Honton, Horvátiban, Tompán a vizes szalmacsomóval döngölték az arcukat, hogy ne legyenek szeplősek.

"Fruskák, Zsuzskák, Dorottyák, járják a bolondját,
Dínomdánom vígalom, nincs a táncra tilalom,
Maskarások bolondok, rázzátok a kolompot,
Takarodjon el a tél, örvendezzen, aki él!"

Haj, ki kisze haj, kivisszük a betegséget, behozzuk az egészséget, haj kisze haj!

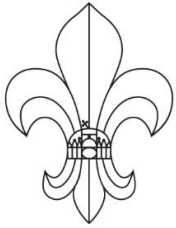
802. SZ. SZENT KORONA CSERKÉSZCSAPAT

2100 Gödöllő, Szent Imre u. 15
www.cserkesz.hu/802

Schlick-Szabó Anna csst, csapatparancsnok-helyettes
mobil:+36 30 986 6046 , email: schlick.anna@gmail.com

*Kice-vice villó, gyűjön rád a himlő,
Behoztuk a zöld ágat, kivisszük a kice-vicét,
Kice-vice villó, gyűjön rád a himlő,
Határunkat a jégeső el ne verje.
Az égő kiszének többször elmondják:
Ég a kische, lánggal ég,
bodor füstje felszáll,
tavaszodik, kék az ég,
meleg a napsugár.
Mire füstje eloszlik,
a hideg köd szétfoszlik,
egész kitavaszodik.*

802. SZ. SZENT KORONA CSERKÉSZCSAPAT

2100 Gödöllő, Szent Imre u. 15
www.cserkesz.hu/802

Schlick-Szabó Anna csst, csapatparancsnok-helyettes
mobil:+36 30 986 6046 , email: schlick.anna@gmail.com

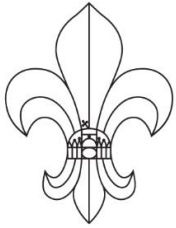
Más helyen a kiszabáb égetésekor ezt énekelték:

*Haj ki, kiszí, kiszőce,
a másik határba.
Gyere bé, sódar,
a mi kis kamránkba.
Kivisszük a betegséget,
behozzuk az egészséget.
Haj ki, kiszí, haj!*

A Nyitra megyei Zoboralján ismerték, sőt néhol még gyakorolják a *villőzés* szokását.

A villőzés fő kelléke a különböző nagyságú villóág, melyet felszalagoztak, esetleg kifűjt tojásokkal díszítettek. Vicsápapátiban mondta egy asszony a villóágról, hogy az a „tavasz hirnöke, mentek a zöld ágban megmutatni, hogy jön a tavasz”. A szó eredetére nézve több magyarázattal is szolgál a kutatás: a szláv *vila, vily* ’tündér’ szóval hozták kapcsolatba, vagy a latin eredetű *villus* ’lomb’ szóval. A villófa mérete és díszítése szinte falvanként változott. Gerencséren a másfél méteres fákat a legények szerezték be a lányok számára. Fehér szalagokkal és kifűjt tojásokkal díszítették. A villőzés élő gyakorlata a kislányok szokásaként figyelhető meg.

802. SZ. SZENT KORONA CSERKÉSZCSAPAT

2100 Gödöllő, Szent Imre u. 15
www.cserkesz.hu/802

Schlick-Szabó Anna csst, csapatparancsnok-helyettes
mobil:+36 30 986 6046 , email: schlick.anna@gmail.com

Ahol a két szokás, a kiske kivitele és a villő behozatala összekötődött, önként adódik a feltételezés, hogy a tél kivitelét, illetve a tavasz behozatalát jelképezik. Erre utal némelyik szövegváltozat is. Például Menyhén az alábbi szöveget énekelték:

*Kice, kice villő,
Majd kivisszük kice-vicét, villő,
Majd behozzuk a zöld ágat villő.
(MNT II. 119. sz.)*

Béden, ahol a két szokás összekapcsolódott, a kiszére hárítják a himlőt, és a kiszehordással vélték elkerülni a jégesőt is:

*Kice, vice villő,
Gyűjön rád a himlő.
Behoztuk a zöldágot,
Kivisszük a kice-vicét
Kice-vice villő,
Gyűjön rád a himlő
{7-154.} *Határainkat a jégeső el ne verje!*
Kice-vice villő,
Gyűjön rád a himlő!
(Kodály 1909: 120–121)*